

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

(Комарніцька Л. М., канд. філол. наук, викладач)

Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний
коледж, м. Кам'янець-Подільський, Україна

Важливим фактором формування особистості та провідним видом діяльності підліткового віку являється спілкування з однолітками. Спілкування – це процес встановлення і розвитку контактів між людьми, який породжується потребами спільної діяльності і містить обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння іншої людини [2, с.7]. Саме в спілкуванні освоюються норми соціальної поведінки, норми моралі, встановлюються відносини рівності і поваги один до одного. У підлітків складаються дві різні за своїм значенням для психічного розвитку системи взаємин: одна – з дорослими, інша – з однолітками. Оскільки відносини з однолітками починають приносити підлітку більше задоволення його актуальних інтересів і потреб, він починає більше часу проводити в компанії однолітків.

Спілкування набуває специфічних особливостей. Зовнішні прояви комунікативної поведінки вельми суперечливі. З одного боку, в спілкуванні з однолітками підлітки виявляють колективізм, з іншого – негативізм, готовність протиставити себе колективу; з одного боку, прагнення бути таким же, як і всі, а з іншого – бажання виділитися; з одного боку, заслужити повагу і авторитет товаришів, з іншого – нехтування власними недоліками. Суперечливість спілкування підлітків «відображають неоднозначність, неузгодженість характеру їх відносин зі значущими людьми, сприяють формуванню нецілісної самооцінки, що в свою чергу, проявляється в несподіваних, нелогічних вчинках» [1, с.273].

Спілкування зі значущими людьми є джерелом виникнення різних переживань. Негативні переживання, що виникають при спілкуванні підлітка з одними людьми, можуть компенсуватися позитивними переживаннями, що виникають в ході спілкування з іншими. З переходом в середній підлітковий вік спілкування перетворюється в самостійний вид діяльності, який займає досить багато часу і виконує важливу роль. Якщо неблагополучні взаємини з друзями сприймаються і переживаються підлітками дуже важко, то розрив сприймається як персональна драма.

До кінця підліткового віку з'являється потреба в близькому другові, виникають особливі моральні вимоги до дружніх взаємин: взаєморозуміння, відвертість, вміння зберігати таємницю. Оволодіння моральними нормами складає найважливіше особистісне надбання підліткового віку. Взаємодія з однолітками виконує функцію взаємовиховання, так, як кожен висуває іншому цілу систему певних вимог і стежить за їх виконанням, в іншому випадку має місце відмова від спілкування [4, с. 92].

Для підлітків, які легко піддаються впливу асоціальної групи, характерні такі психологічні особливості, як постійна орієнтація на думки оточуючих, висока комунікабельність і невпевненість в собі [3, с. 71].

Таким чином, для підліткового віку в цілому характерне спілкування з однолітками, яке стає провідною діяльністю даного вікового періоду. Група однолітків виробляє у підлітка навички соціальної взаємодії. Відбувається своєрідна «переоцінка цінностей», формується нова ієрархія морально-етичних вимог. Однак щодо девіантних підлітків відзначається деформація мотиваційно-потребних основ спілкування з однолітками, в якій провідне місце починають займати асоціальна і кримінальна мотивація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Драгунова Т. В. Психологические особенности подростка. Москва. –1978. 406 с.
2. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування: навч. посіб. Харків: НФаУ, 2011. – 132 с.
3. Степанов В. Г. Психология трудных школьников. Москва, 1997. –320 с.
4. Шалгимбаев Т. М. Современное состояние исследования подростков с нарушениями поведения // Вестник АГУ. Серия: психол.-пед. науки. – Алматы, 2003. – №1. – С. 88-94.